

SOVJETSKI UČENJAKI SO SE PRIDRUŽILI PROTESTU NEMŠKIH TOVARIŠEV**Zakaj morajo prenehati poskusi z atomskimi bombami****Ogrožen je obstanek človeštva in naših potomcev - Vsi opomini in po-
zivni fizikov in zdravnikov udarjajo še vedno ob gluha ušesa državnikov**

Vsem je še v spominu odločen protest, ki ga je 18 največjih nemških fizikov, med njimi štirje Nobelovi nagrajenci, objavilo proti Adenauerjevemu načrtu, da opremi vojsko Zpadne Nemčije z atomskim orožjem. Sloviti znanstveniki so pred domačo in svetovno javnostjo poudarili, da v tej stvari žalost ne morejo in nočejo sodelovati z Adenauerjem, češ da se temu upira njihova vest. Saj bi bodoča atomska vojna utegnila popolnoma uničiti »razmeroma majhno deželo«, kot je Nemčija.

Medtem se je protestu zoper uporabljanje jedrnega orožja priključil tudi poglar katoliške Cerkve Pij XII. in skoro istočasno sta naslovlila sličien poziv na ves svet Nobe-

lov nagrajenec za mir dr. Albert Schweitzer in francoski fizik Joliot Curie, zahtevajoč, naj se nemudoma prepovejo vsi poskusi z atomskimi in vodikovimi bombami.

Proti nadaljnjim poskusom so priredili na Japonskem velikanske ulične demonstracije in japonska vlada je zaradi najnovejših razstreljevanj v Sibiriji uradno protestirala v Moskvi. Ravno tako je Tokio najodločneje ugovarjal poskusom, ki jih Angleži nameravajo v kratkem izvršiti v Tihem Oceanu. Uspeh je bil samo ta, da so Angleži poskuse za nekaj mesecev — odložili!

Najnovejše pa je, da se je pretekli teden priključila pogumni izjavi nemških učenjakov tudi skupina ruskih atomskih znanstvenikov.

di, a lahko ostanejo v ozračju dolga leta. Nekateri drobci razpadejo v nič takoj, drugi po nekaj mesecih, tretji so pa neverjetno trdoživi. Znanstveniki so izračunali, da traja po atomskem poskusu najmanj 30 do 40 let, preden postane zrak spet čist, kot je bil prej. Oblaki tega nevidnega prahu potujejo v višave in struje vetrov jih nosijo brez prestopka s seboj okoli zemlje.

Lahki drobci se drže v visokih legah ozračja, težji se pa posebno ob deževju ali sneženih zametih spuščajo na tla ter padajo v reke, v morje, na zemljo in rastline. Njihova posebnost je v tem, da izhajajo iz njih radioaktivni žarki. Ti sami na sebi niso škodljivi, ako jih je v zraku in v drugih stvareh v primernem številu, v takem številu, da jih človek lahko prenese.

Zelo nevarni pa postanejo, ako jih je preveč. Tako je japonska vlada proti koncu aprila pozvala prebivalstvo, naj nemudoma pokrije vsa na odprtem razstavljen živila, da jih zaščiti pred radioaktivnim prahom, ki se je po zadnjih ruskih atomskih poskusih začel spuščati nad državo.

Toda vse te zaščitne mere ne pomagajo nič, kadar leže prah v večjih množinah na morje, reke in zemljo. Ribe, ki požirajo prašek, postanejo same radioaktivne in uživanje njihovega mesa utegne biti zdravju silno škodljivo. Posebno škodljivo v deželah, kjer je riba glavna hrana prebivalstva.

Zelo hudo je tudi, kadar se nevidni radioaktivni drobci zarijejo v velikih količinah na polja. Mi vsi sicer vemo, da bo jedrna sila, če jo bodo pametno uporabljali, močno koristila kmetijstvu ter neznansko pomnožila njegove pridelke, toda gorje, če bo radioaktivni prah padal brez nadzorstva in v poljubnih množinah na zemljo!

Od kod vsesplošni odpor v svetu?

Prvi vzrok, zakaj se med narodi čedalje bolj širi odpor proti atomskim bombam, je njihova nezasišana rušilna moč.

Da se o tem uverimo, zadostuje si priključiti v spomin dve imeni: Hirošima in Nagasaki. Ko so Amerikanci 6. avgusta 1945 odvrkli na Hirošimo prvo jedrno bombo, se je večina mesta sesula v razvaline in od 280 tisoč prebivalcev jih je bilo ubitih 66 tisoč, se pravi domala vsak četrti človek. Druga bomba, ki so jo spustili na Nagasaki, je uničila polovico mesta ter usmrtila 40 tisoč ljudi. Ti dve ameriški bombi sta zadostovali, da je dotlej nepremagana japonska vesela morala na kolena ter se je na milost in nemilost predala zaveznikom.

Medtem je pa jedrna znanost silno napredovala; poleg atomske so izumili vodikovo in tako imenovano kobaltovo bombo, katerih rušilna moč je 200-krat večja. Bomba, s katero so Amerikanci razdejali Hirošimo in Nagasaki, je torej v primeri z novimi iznajdbami prava — otročja igrača. Z najnovejšim orožjem je mogoče v nekaj minutah izravnati z zemljo milijonska velemesta ter porušiti nasprotni državi najbolj cvetočo industrijo. Nemški fiziki so izjavili, da bi atomsko bombardiranje utegnilo spremeniti Nemčijo v kup razvalin. In takih grozotnih bomb imajo vesile že v velikem številu nakopičenih v svojih skladiščih ter jih brez prestopka množijo.

Najhujše pa je, da se je po mnenju učenjakov danes skoro nemogoče braniti pred temi strahotnimi bombami. Nič ne pomaga, če še tako globoka in trdna zaklonišča! Če bi izbruhnila vojna ter bi vesile odprle svoje atomske zaloge, bi se nad človeštvom razdivjal vihar vseuničujoče smrti in le Bog ve, koliko ljudi bi se ohranilo pri življenju.

To je prvi razlog, zakaj se ljudske množice tako boje vojne ter obsojajo uporabo atomskega orožja.

Vendar to ni še vse. Jedrne razstrelitve lahko ogromno škodujejo tudi zdravju ljudi, ki jih ni bomba zadela, ljudi, živečih daleč v tujih deželah.

POGUBNI RADIOAKTIVNI ŽARKI

S tem krvavo resnim vprašanjem se bavijo fiziki in zdravniki že več let, in sicer od marca 1948, ko so Amerikanci razstrelili prvo vodikovo bombo na otoku Bikini v Tihem oceanu in Rusi svojo v Sibiriji.

V prejšnjih časih so ljudje tudi delali poskuse z bombami, vendar je bilo tedaj z eksplozijo vsega konec. Popolnoma drugače pa je z atomskimi izstrelki. Kadar se ti razpočijo, se vzdignejo v zrak brezštevilni prašni drobci, ki jih s prostim očesom nihče ne vi-

Ogroženo je naše potomstvo

Rastline, ki poganjajo iz takih tal, vsrkajo vase ta prah ter postanejo radioaktivne. Kakor je radioaktivna deževnica nepitna, tako utegnejo postati tudi tovrstne rastline in njihovi sadeži nevarni in zato neužitni.

Krave in druge živali, ki se rede od take trave in zelenjadi, sprejemajo v svoje telo radioaktivne drobce in z njimi se s časom prepoji njihovo meso. Na človeka se prenese radioaktivnost že s tem, da pije mleko takih krav.

In pri tem je treba pomisliti, da morajo ljudje od nečesa živeti, da se morajo hraniti z ribjim in drugim mesom, z mlekom in zelenjavo. Kam bo zabredlo človeštvo, če se bodo zavoljo množičnih se atomskih razstre-

ljevanj okužila njegova glavna živila!

Kakšne so posledice jedrnih eksplozij, se je v ostalem pokazalo na Japonskem že takoj po prvih poskusih. Radioaktivni žarki so prodrli v kosti in kri oseb, ki so se nahajale v bližini, ter jim povzročili težke in neozdravljive bolezni. V krvi so se začela silno množiti bela telesca ter udarila ljudi s krvnim rakom ali levkemijo. Nekaterim so težko obolela jetra, drugim vranica ali slezena, pri tretjih je radioaktivnost prešla iz kostnih celic v mozeg.

Najbolj strašne so pa posledice radioaktivnih žarkov na potomce. Na Japonskem se je po atomskih razstrelitvah močno dvignilo

NOVICE Z VSEGA SVETA

ZOLI SESTAVLJA NOVO VLADO

Gronchi je poveril nalogo, da sestavi novo vlado, predsedniku Ital. kršč. demokracije Adoniju Zoliju, ki je predlagal za zunanjega ministra Pello, medtem ko naj notranje zadeve ostanejo v rokah Tambronija.

Državni poglavar je želel, da bi se tudi nova vlada oslanjala na štiristrankarsko zavezništvo med demokristjani, liberalci, republikanci in socialnimi demokrati, ki bi lahko mirno vladali, ker imajo v parlamentu večino. Toda republikanci so bili nasprotni, ker hočejo ostati v opoziciji, in tako je misel propadla.

Zatem je prišel predlog, da bi vlado sestavile tri stranke: demokristjani, liberalci in socialni demokrati. Ta načrt so pa odklonili socialni demokrati, ker se boje, da bi si škodovali v očeh delavstva, ako bi se preveč tesno zvezali z liberalci, ki so predstavniki italijanskih kapitalistov. Tako je tudi ta zamisel splavala po vodi.

Zato se je Gronchi odločil, da naredi poskus z *enobarvno vlado*, sestavljeno iz samih demokristjanov. Ti pa v parlamentu nimajo večine in se bodo lahko držali na oblasti samo na ta način, da bodo iskali od slučaja do slučaja pomoči pri nasprotnikih: zdaj se bodo oprli na levico, zdaj na desnico.

Tako vladanje je seveda zelo negotovo in nestalno in zato je jasno, da se Zoli ne bo mogel držati dolgo v sedlu. Po mnenju starega politika don Sturza je glavna naloga Zolija, da pripravi nove volitve.

VOJAŠKA POMOČ TITU

Ko se je po obisku maršala Tita Sovjetski zvezi zdelo, da se Jugoslavija iznova približuje Moskvi, so Amerikanci čez noč ustavili pomoč v orožju, ki so jo dotlej dajali Beogradu.

Sedaj so pa sklenili jo obnoviti ter dobaviti Titu 300 letal na reakcijski pogon, kakor je bilo svoj čas dogovorjeno. Zunanji minister Dulles utemeljuje vojaško podporo Jugoslaviji z dvema razlogoma: najnovejši Titovi spori s Kremljem dokazujejo, da je Jugoslavija resnično »neodvisna od Sovjetske zveze«, razen tega je treba Tita okrepiti, da bo lahko povsem samostojen v razgovorih, ki jih bo imel v nekaj mesecih s kitajskim načelnikom Ču-En-lajem, ko bo ta prispel v Jugoslavijo. Ču-En-Laj ima baje nalogo, da naredi poslednji poskus, ali bi se Jugoslavija vendarle še dala priključiti vzhodnemu komunističnem taboru.

ANGLEŽI IN NEMCI

Odnosaji med Nemčijo in Veliko Britanijo so se zadnje čase precej poslabšali. To je bila deloma posledica sveske krize, med katero se Nemci niso strinjali s politiko, ki so jo Angleži vodili proti Egiptu. K temu je prišlo še to, da je Velika Britanija sklenila umakniti iz Evrope del svojih čet, ne da bi se prej domenila s svojimi zavezniki.

Da bi poravnal ta nasprotja, se je angleški ministrski predsednik Macmillan podal z zunanjim ministrom Lloydom v Bonn na razgovore z Adenauerjem.

Na večdnevem sestanku se Adenauerju ni posrečilo prepričati Angležev, da bi ustavili umik svojih edinic iz Nemčije. Macmillan je izjavil časnikarjem, da bo Velika Bri-

tanija do konca leta odpoklicala domov 13.000 mož, kaj bo prihodnje leto, bomo pa »še videli«.

Ko so ga vprašali, ali je bil Adenauer s sestankom zadovoljen, se je Macmillan nasmešnil: »Nihče na svetu ni vedno z vsem zadovoljen«. S tem je priznal, da v Bonnu ni bilo doseženo popolno soglasje.

V nekaterih važnih stvareh so se Nemci in Angleži pa vendarle zedinili. Za Adenauerja je zlasti pomembna uradna izjava, da je »eden glavnih ciljev britanske politike zopetno zedinjenje Nemčije«, češ da je po prepričanju obeh vlad »resnična varnost v Evropi vse dotlej nemogoča, dokler ostane Nemčija razkosana«.

Na splošno lahko trdimo, da so bili razgovori v Bonnu pretežno uspešni ter učvrstili sodelovanje med obema deželama.

KARDINAL VIŠINSKI PRI PAPEŽU

Pij XII je v torek sprejel primasa Poljske kardinala Višinskega in tri škofe iz njegovega spremstva. Razgovori so trajali precej dolgo in se bodo še nadaljevali.

O čem so razpravljali, leži na dlani. Višinski je papežu podrobno tolmačil razmere v svoji domovini ter navedel vzroke, zaradi katerih se je z ostalimi škofi in duhovščino odločil, da podpre komunisto Gomulko in z njim sodeluje. Sliko so gotovo izpopolnili ostali trije škofje, zlasti pa msgr. Koromanski, ki je vodil v imenu episkopata pogajanja z Gomulko.

Kakšno je mnenje Pija XII., iz pisanja glasila Vatikana Osservatora Romana ni razvidno. V njem samo beremo, da je papež sprejel Višinskega in spremljevalce »z očetovsko naklonjenostjo« ter ob koncu podelil njim in »vsemu ljubljenu in zvestemu poljskemu narodu svoj poseben blagoslov«.

»KAPITULACIJA« VELIKE BRITANIJE

Londonska vlada je sklenila, da se podvrže pogojem, ki jih je Naser postavil za svobodno plovo po Sueškem prekopu. To pomeni, da je lastnikom angleških parnikov svetovala, naj »začasno« plačujejo prevozne Egiptu. Obenem je začel Macmillan pogajanja z Naserjem, da bi se z njim pobotal.

Nekateri angleški listi pišejo, da je bil poraz vlade preveč očiten, da bi ga mogel Macmillan tajiti. Edino pametno je zato bilo, da ga je priznal in se po tem ravnal. Ni bilo drugega pametnega izhoda. Takojšnja posledica je bila, da so v Veliki Britaniji odpravili karte na bencin ter da je promet na cestah oživel. Dvignil se je spet tujski promet. Macmillan hoče tudi obnoviti trgovino z Egiptom.

Toda v njegovi stranki so nekateri drugačnega mnenja. Osem poslancev je izjavilo, da je Macmillanovo dejanje »kapitulacija« pred Naserjem in da se zavoljo tega ne čutijo več vezane na disciplino konservativne stranke.

DIVJA KMEČKA STAVKA

V krajini Polesine stavkajo že 20 dni kmečki dninarji, zahtevajoč od posestnikov povišanje mezd. Ker se nekateri njihovi tovariši niso hoteli priključiti stavki, so dninarji prešli k nasilnim dejanjem. Zažigajo kope in skladišča sena in slame, izrivajo iz

zemlje sadike in ponekod so zastrupili celo vodnjake, da ni mogoče napajati živine. V kraju Canda so posekali 300 jablan. Posebno hude so ženske, ki pretepejo vsakega stavkokaza, če jim pade v roke; ob Padu so s silo preprečile prevažanje delavcev čez reko, da bi ne mogli iti odbelovat posestva. Za stran stavke grozi nevarnost, da bo v Polesine propadla vsa rdeča pesa.

Oblastva so morala dvigniti na noge vso policijo, ki na motornih vozilih križari po deželi, da bi zatrla nasilja stavkujočih.

VOJNA JE DRAGA REČ

Z napadom na Egipt in še vedno trajajočimi borbami proti upornikom v Alžiriji so si Francozi nakopali ogromna finančna bremena. Da bi se izvlekli iz gospodarske stiske, so sedaj prisiljeni povišati ceno bencina, telefonske pristojbine ter povrh vpeljati za 115 milijard novih davkov.

COTY V VATIKANU

Predsednik francoske republike Coty je zaključil svoj uradni obisk v Italiji. Rimsko prebivalstvo ga je sprejelo z viharnim navdušenjem in mesto je bilo njemu na čast ponoči razkošno razsvetljeno. Pred odhodom je Cotyja sprejel tudi papež. Vatikanska godba je tedaj prvič zaigrala marseljsko, francosko narodno himno iz dobe velike revolucije. Pij XII. je odlikoval Cotyja z Redom Kristusa, ki je najvišje viteško odlikovanje, s katerim papež razpolaga. Ta red ima samo 5 živečih ljudi na svetu.

Razgovor med poglavarjem Cerkve in predsednikom je trajal 3 četrt ure. O čem sta razpravljala, ni znano. Spremembo je le opazilo, kako je papež, ko je hotel Coty kleče poljubiti njegov prstan, sklenil predsednika v objem. Pozneje je Pij XII. poudaril, da je bil sprejem »pomemben dogodek v zgodovini odnosajev med sv. stolico in Francijo«.

Razmerje med francosko republiko, kjer sta že dolga desetletja *Cerkev in država ločeni*, in Vatikanom se bo bržkone znatno zboljšalo.

MESTO DOBITKOV

Torino je za ljudi, ki stavijo na nogomet, se pravi igrajo na »totocalcio«, eno najbolj srečnih mest v Italiji. Njegovi prebivalci so zadeli že velikanske dobitke, pred dvema letoma 50, 70 in celo 90 milijonov. Tako se je zgodilo tudi v nedeljo, ko je bila v državi izžrebana ena sama trinajstica. Zadel jo je 74-letni upokojenec Anton Albanese in prejel največjo dosedanjo nagrado: 164 milijonov lir. Albanese ni Torinec, temveč iz južne Italije. Če hočeš zadeti dobitka v nogometu in postati bogataš, preseli se torej v — Torino.

BLAZNE DIRKE

Pri avtomobilskih tekmah Mille miglia se je v nedeljo pripetila strašna nesreča. Dirkaču De Portago, ki je vozil s 300-kilometrsko brzino na uro, je v bližini Mantove počila guma. Vozilo se je dvignilo v zrak ter treščilo v gručo gledalcev in od tod ga je zaglalo med ljudi na nasprotno stran ceste. Umrlo 13 oseb, med njimi 5 otrok.

Večina italijanskih listov zahteva od vlade, naj prepove nadaljevanje dirk »na tisoč milje«.

KOLIKO JE LJUDI NA SVETU

Število ljudi na svetu naraste vsako leto za 40 milijonov duš. V začetku leta 1957 je bilo na zemlji več kot tri milijarde prebivalcev.

DESET LET SMO LAHKO MIRNI

Slavni vojskovodja maršal Montgomery, drugi poveljnik oboroženih sil Atlantske zveze, je dopotoval v Ameriko ter obiskal predsednika Eisenhowerja. V nekem časniku je izjavil, da trenutno ni nobene nevarnosti, da »bi Rusija sprožila kak atomski napad« proti zapadnemu svetu. Pristavil je, da je po njegovem prepričanju sploh »skrajno neverjetno«, da bi v teku prihodnjih deset let mogla izbruhniti kakva nova svetovna vojna. Eno desetletje torej po Montgomeryjevi misli lahko ponoči pokojno smrčimo v svojih posteljah.

SMRTONOSNI ŽARKI

Londonskega prebivalstva se je v soboto polotila velika vznemirjenost zavoljo smrti 22-letnega Johna Morbina. Mladenec je umrl za levkemijo, ki so jo povzročili radioaktivni žarki. V njegovem telesu so se pojavili isti znaki, kakor so jih zdravniki svoj čas ugotovili na Japoncih po napadu na Hirošimo in Nagasaki. In vendar se ni Morbin svoj živ dan oddaljil iz Londona!

Iz tega sklepajo, da so vetrovi zanesli atomski prah iz Azije do Velike Britanije. Posebno občutljivi Morbin mu je prvi podlegel. Njegov potrni oče je izjavil: »Atomska izžarevanja so usmrtila mojega sina. Tako so rekli zdravniki v bolnici Sv. Tomaža, ki zatrjujejo, da on ni bil niti prvi niti poslednji, ker je londonsko ozračje polno atomskih žarkov«.

Istočasno prihaja iz Sovjetske Rusije vest, da je po zadnjem poskusu z jedrno bombo obolelo v Sibiriji 200 ljudi.

Vse to bi moralo odpreti državnikom oči, da že enkrat prenehajo z razstreljevanjem nesrečnih bomb. Odločitev je odvisna samo od volje deseterice ljudi, ki vodijo svetovno politiko. Če ne ustavijo poskusov, bodo osebno odgovorni za smrt vsakega človeka, ki ga bodo ubili radioaktivni žarki.

DVE MARJETI

Sestra angleške kraljice Margaret se je morala, kot znano, odreči ljubezni do polkovnika Townsenda, ker je mož že poročen. Podobno Marjeto imajo tudi v kraljevi družini na Švedskem. Ta princesinja Marjeta tudi nima sreče: zaljubila se je v angleškega lorda Viljema Douglasa, ki pa je brez denarja. Revež si služi kruh s tem, da igra klavir v nočnih barjih. To je vzrok, da so sorodniki proti poroki.

ROMANO MUSSOLINI

Sin pokojnega diktatorja Romano je postal godec in ustanovil svoj jazz Trio Mussolini, s katerim je pred kratkim nameraval nastopiti v angleški televiziji. Tedaj se mu je pa pripetila neprijetna stvar: njegovega pomočnika, mladega princa Pignatellija, je vaprila policija, ker se je izprijenec ukvarjal z mamili. Nastop je splaval po vodi, kajti Romano Mussolini ne more igrati na harmoniko in obenem tolči boben.

PO 32 LETIH

Pred dobrim tednom je skupina potnikov iz Torina obiskala Gorico in si ogledala tudi ogromno kostiše v prvi svetovni vojni padlih vojakov v Sredipolju. Med obiskom je stara gospa slučajno uzrla plošče z napisom: »Vojak Karlo Vercelli iz Torina«, in omahnila proti grobu, kot bi jo strela oplazila. Tu so namreč ležali zemeljski ostanki njenega moža.

Dva meseca po poroki je moral zapustiti

NOVICE

mlado ženo, ker so ga poslali na soško fronto, od koder se ni več vrnil. Ves čas ni vdova vedela, kje je pokopan. Šele po 32 letih se je razjokala nad kostmi ljubljenega moža.

VZORNA ŽENA

V Meranu so izbrali kot najbolj vzgledno ženo Italije lepo Silvano Bertacca ter ji dali 5 milijonov nagrade. Silvana je okusila trpko mladost, ker je bil njen oče slep. Kljub temu se je komaj 17-letna poročila s profesorjem, ki je še pred poroko zgubil vid. Vsi so ji svetovali, naj zaročenca zapusti, toda ona mu je v nesreči ostala zvesta: postala mu je sestra, prijateljica, žena in mati. Zaradi svoje nesebične in požrtvovalne ljubezni je bila tudi odlikovana in nagrajena.

PREDRAGA PEVKA

Na dunajski glasbeni festival so povabili tudi slovito italijansko pevko Meneghini Callas, ki naj bi pela v operi Traviata. Za nastop je zahtevala približno 1 milijon in 250 tisoč lir. Toliko za en sam večer! Ker se je zdel Dunajčanom znesek po vsej pravici oderuški, so pevko odklonili in povabili cenejšo Virginijo Zecani. Lakomnost nekaterih umetnic presega res že vse meje.

KORISTEN OPOMIN

V kanadskem mestu Quebecu so si na prometnem uradu razbijali glavo, kako bi omejili nevarno dirjanje po ulicah. Mlad uradnik jo je stuhtal. Na njegov nasvet so na ovinkih namestili neznatne tablice z napisom: »Pozor! Za vogalom je cestna policija!«

In glej, beseda policija je zadostovala, da so vozači zmanjšali hitrost, in število nesreč je padlo.

MLADINSKA LITERATURA

Po vojni izhaja vsake vrste tiska, ki kvarno vpliva na mladostnike. V Angliji je izšla pred kratkim še posebna knjižica, iz katere se mladina uči — hipnotizirati. Take bukvice si je omislil tudi 14-letni John Howden. Kmalu je zbral okrog sebe krožek prijateljev, ki so se hipnotizirali. Nekega sošolca je pri tem tako uspaval, da se fant ni mogel več prebuditi. Prepeljati so ga morali v bolnišnico, kjer so ga zdravniki šele po 12 urah spet obudili.

Policija je nadobudni krožek seveda razgnala.

PLAVAJOČA RAZSTAVA

Japonci so preuredili veliko trgovsko ladjo v plavajočo razstavo. Nanjo so spravili vse mogoče industrijske izdelke, od avtomobilov, električnih peči do najmanjših fotoaparátov. Razstavo, na kateri so številni strokovnjaki in zastopniki podjetij, so spustili v morje decembra in odtlej plava brez prestanka po svetu.

UTONILA JE V VINU

V velikem skladišču vina v mestu Aprilia je postrežnica Ada Maiero snazila hodnike nad globokimi cementnimi posodami, polnimi vina. Pri tem se je tako nesrečno spodrsnila, da je strmoglavila v cementni sod. Ker ni bil nihče v bližini, da bi ji hitro priskočil na pomoč, je v vinu utonila.

LEPA NAVADA

Črnici v Dahomerju imajo poseben način poravnavanja sporov med zakonci. Kadar se mož in žena skregata, stopita vsak v svoj kot koč z obrazom, obrnjenim proti steni. Nekaj časa molče strmita, nato pa mož trikrat glasno zavpije: »Saj sem res tepec!« Zatem se oglasi žena: »Saj sem res tepasta!« Naposled se oba obrneta ter na vse grlo zasmejeta. Prav lepa afriška navada! Ko se prihodnjič skregaš z njim ali z njo, stori tudi ti tako.

Zakaj morajo prenehati poskusi z atomskimi bombami

(Nadaljevanje s 1. strani)

število mrtvorojenih otrok, mnoge matere so povile namesto zdravili dojenčkov prave človeške — nakaze.

V drugi polovici aprila je bilo v Zenevi mednarodno zborovanje zdravnikov, na katerem so dognali, kako radioaktivnost globoko vpliva na telesne in duševne lastnosti — bodočih rodov. Pri tem so se sklicevali na poskuse, ki jih seve niso delali na ljudeh, temveč na drugih živih bitjih. Tako so na priliko obsevali miši in ugotovili, da se je zaradi tega znatno znižala življenjska doba staršev in njihov potomcev. Radioaktivne snovi, ki so jih po enem obsevanju prevzeli starši, so bile še v telesih 27. pokolenja.

STRAŠNA ODGOVORNOST DRŽAVNIKOV

Človekova življenjska doba je kajpada neprimerno daljša, 27 človeških pokolenj zavzema, če štejemo za en rod 30 let, več ko 6 stoletij. Nikjer ni torej rečeno, da bi pogubne posledice radioaktivnih izžarevanj ob razstreljevanju jedrnih bomb morale biti že danes živečim ljudem v vsem obsegu — vidne. Če se bodo atomske eksplozije nadaljevale in čedalje bolj množile, bodo posledice nosili v celoti šele naši — zanamci. Zgodi se lahko, da se bo s časom ves človeški

rod zdravstveno pokvaril in popolnoma izpridil.

Odpor svetovno znanih fizikov in zdravnikov proti bombnim poskusom je potemtakem globoko utemeljen in pravičen.

Če vodilni politiki iz obeh taborov nočejo poslušati rotečih opominov strokovnjakov, jemljejo vsak osebno na svojo vest strašno odgovornost. Oni sicer tudi uvidevajo resno nevarnost, ki jo predstavljajo za človeštvo atomska razstreljevanja, a kljub temu brez pomisleka nadaljujejo svoje poskuse. Vsak trdi, da naj poskuse ukine prej drugi tabor in vali vso odgovornost na nasprotnika. Medtem drvi pa človeštvo v pogubo.

Nobelov nagrajenec dr. Schweitzer je napisal, da edino splošni pritisk ljudskih množic lahko prisili državnike, da izvrše svojo dolžnost. Bolj enostavno bi pa bilo naslednje sredstvo: vse člane ameriške, sovjetske in britanske vlade ter njihove družine bi bilo potrebno pripeljati v bližino kraja, kjer se ima izvršiti razstrelitev bomb, da prisostvujejo poskusu, ki so ga sami sklenili in zahtevali. Če bi se dalo to izpeljati, bi bila čez noč podpisana mednarodna pogodba o prepovedi takih poskusov ter bi se vse človeštvo globoko oddahnilo. Tak edino rešilen ukrep je pa na žalost neizvedljiv.

Dopisi s Tržaškega

ŠKODA ZARADI POZEBE NA TRŽAŠKEM

Nepričakovani mraz je v začetku preteklega tedna strašno škodoval trtam, povrtinini ter sadnemu drevju. Škoda pa ni bila povsod enaka. V Devinu in Štivanu skoraj ni bilo slane; v Medji vasi so imeli le rahlo zmrzal, ki je ožgala približno za 10% trtne mfidike. Mnogo občutnejšo škodo so utrpeli kmetovalci iz Mavhinj, Šempolaja in bližnje okolice, v Saležu ter Zgoniku. V repentaborski občini pa je zmrzal uničila vse trtne mladike in povrtinino. V vaseh Tržaškega brega tudi ni bilo večje škode, hudo pa je slana prizadela polja v ravnini, predvsem v okolici Domja.

Sredi preteklega tedna so si oškodovane kraje ogledali predsednik pokrajinskega sveta Gregoretti, slovenski pokrajinski svetovalec Grbec, člani Kmetijskega nadzornišva in naši župani. V petek so se pa na Repentabru sestali župani kraških občin in sklenili, da bodo skupno posredovali pri oblastvih, naj hudo prizadetim kmetom prikočijo na pomoč.

Naj še omenimo, da so kmetje marsikje kurili kresove po vinogradih, a žal povečini brez uspeha, ker je mraz ponekod dosegel tudi 2 stopinji pod ničlo. Kaj mislijo oblastva ukreniti v korist naših kmetov, nam še ni znano. Sodimo pa, da bi jih morala vsekakor vsaj oprostiti davkov.

BAZOVICA — GROPADA

(Goveja jetika razsaja)

Kraška živina je bila daleč naokoli znana, da ne boluje za jetiko. Ko pa je nedavno tega pokrajinski živinozdravnik odredil, naj se tudi pri nas uvede razpoznavno cepljenje živine, so na žalost ugotovili, da je precej goved bolnih za jetiko. Na Bazovici, v Gropadi in v bližnjih vaseh se je cepljenje prav te dni končalo.

Da pomirimo naše kmetovalce, povemo, da tovrstno cepljenje ni nobena novost, saj je v vseh naprednih državah celo obvezno, ker se z njim zaščiti človekovo zdravje. Italija ga sicer doslej ni še uradno uvedla, toda v raznih pokrajinah in občinah ga živinozdravniki že nekaj časa izvajajo na lastno pest. Zanimivo je na primer vedeti, da v Ameriki jetično živino takoj zakoljejo, država pa daje živinorejcu primerno odškodnino. Slično ravnaajo tudi nekatere evropske države, kakor Anglija, Belgija, Nizozemska in tudi Jugoslavija. Tega v Italiji do danes še ni, najbrž zaradi tega, ker so potrebne milijarde, saj je jetika povsod močno razširjena, zlasti pa v Lombardiji, kjer je za tuberkulozo bolnih od 40 do 50 odstotkov živine. Bolezen razsaja zlasti v tistih krajih, kjer drže živino stalno v hlevih.

Za naše kraje je ta pojav čuden, ker je znano, da se naša živina več mesecev v letu pase. Bolezen se je verjetno razširila po kakem govedu, kupljenem v Furlaniji, kjer jetika močno razsaja. Njen razvoj so pa pri nas pospešili tudi letošnje neugodne vremenske prilike in slaba krma.

Gospodarjem svetujemo, naj ugotovljeno holno žival odstranijo od zdravih; najbolje je, če jo premeste v drug hlev. Priporočali bi celo, naj bolno govedo dajo v zakol, če bi

to ne povzročilo preveč škode. Ugotovljeno je nadalje, da tele le redkokdaj podeduje bolezen po materi. Vsekakor je najbolje, če tele odstraniš od bolne matere kmalu po porodu. Današnji zdravstveni predpisi dovoljujejo, da se meso živali, bolne za jetiko, prodaja kot ostalo zdravo meso, bolne dele pa morajo v klavnici odstraniti. Za to skrbi živinozdravnik, ki nadzoruje mesarjevo delo v klavnici.

OPČINE

Predpreteklo soboto in nedeljo sta Glasbena matica in Slovensko narodno gledališče uprizorili v Prosvetnem domu na Opčinah opereto Radovana Gobca »Planinska roža«. Obe predstavi sta privabili izredno veliko ljudi, tako da je bila dvorana obakrat nabito polna. Med gledalci je bilo tudi nekaj tukajšnjih Italijanov, ki so se prav tako od srca nasmejali šegavim igralcem in pevcem kot mi. Mnogi udeleženci so izjavili, da bi prišli še drugič gledat predstavo, če bi se jim nudila priložnost. Razgovor naših Opencev se je nekaj dni pletel le okoli »Planinske rože«.

Takih uprizoritev bi bilo potrebnih še več, ker bolj pritegnejo gledalce kot običajne predstave Slovenskega narodnega gledališča. Prav po tej poti bi mnogi prišli tudi do tega, da bi razumeli in vzljubili miselno globlja dela ter si izbrusili okus. Glasbena matica in Slovensko narodno gledališče sta vredna vse pohvale za posrečeno pobudo. Želimo, da bi »Planinski rože« sledile še druge enako uspele operete in glasbene komedije, če ne v tej, pa v prihodnji sezoni.

Pri bodočih predstavah bi bilo morda tudi možno popraviti razne majhne pomanjkljivosti (n. pr. v kostumih plesalk, ki niso bili ravno najelegantnejši). Vendar to ni motilo. Vse izvajalce in tudi plesalke moramo kljub temu kar najbolj pohvaliti in jim biti htaležni za izredni užitek, s katerim so nas presenetili in razveselili.

Novi tržaški župan je odstopil

Na zadnji seji tržaškega mestnega sveta, ki je bila pretekli petek, je bil za novega župana izvoljen socialni demokrat prof. Dulci. Na ožjih volitvah je namreč prejel 25 glasov, in sicer 2 več kot njegov tekmeec Gianni Bartoli, za katerega so glasovali demokristjani, predstavnik liberalcev in obamonarhista. Ducija so poleg socialnih demokratov podprli vsi levičarji s komunisti vred, Republikanci, fašisti in dr. Agneletto so pa oddali bele glasovnice.

Takoj po izvolitvi je novi župan izjavil, da iz mnogih razlogov ne more prevzeti odgovornega mesta in da odstopa. Socialnodemokratska stranka je namreč postavila Dulcijevo kandidaturo samo zato, da bi preprečila sestavo enobarvnega, to je čisto demokristčanskega občinskega odbora. Ta bi bil po njihovem za občino škodljiv, ker bi ne užival zaupanja večine mestnega sveta. To je po mnenju socialnih demokratov še zmeraj dosegljivo. Zadostovalo bi, da se demokristjani sporazumejo s tako imenovano demokratsko levico ter sprejmejo nekaj njenih osnovnih socialnih in gospodarskih zahtev, kakor so na priliko prosta cona, pravičnejša davčna politika, primerno zastopstvo vseh

DEVIN

Slikovite pečine, ki se med Devinom in Sesljanom več sto metrov navpično dvigajo nad morjem, so bile preteklo nedeljo prizorišče enega najbolj presunljivih poskusov samomora, ki bi se bili kdaj pri nas pripetili. V tem divje romantičnem kraju, ki mu domačini pravimo »Na stenah«, je namreč nameravala končati svoje dni 25-letna Tržačanka Lucilla Baldi.

Okrog 14. ure so nekateri izletniki, ki so se nahajali v borovem gozdu, raztezajočem se vzdolž obale, opazili mlado dekle, ki se je zamišljeno sprehajala ob obronku bližnjih strmih pečin. Nenadoma so pa zaslišali klice na pomoč, katerim so se takoj odzvali. Ko so dospeli na rob prepada, se jim je nudil grozen prizor. Več ko 30 metrov pod njimi je v močno razraščnem brinjevem grmu ležalo dekle ter se obupno oprijemalo vej, da bi ne zdrknilo v nad 100 metrov globok prepad, ki se je pod njo odpiral. Dva mladeniča sta takoj splezala do dekleta ter ji nudila prvo pomoč, medtem ko so ostali poklicali policijo in gasilce. Ti so jo pritrdili na vrvi in jo po ducurnem naporu delu potegnili iz brezna.

Dekle so prepeljali v tržaško bolnico, kjer se bo moralo zdraviti približno mesec dni. Izpovedalo je, da se je nameravala usmrtiti zaradi nesrečne ljubezni. Bóžja previdnost pa je njen nerazsodni sklep preprečila, tako da je na njen samomorilno pot postavila brinjev grm, ki je nesrečnega dekleta rešil gotove in strašne smrti.

OBVESTILO REJCEM BIKCEV

Zivinorejce opozarjamo, da bo prihodnji mesec redni spomladanski pregled bikcev. Kmetovalce obveščamo tudi, da zakon ne dovoljuje reje nad 10 mesecev starih bikcev ali takih, za katere nisi še vložil prošnje za potrditev.

Kdor ima v hlevu bika, ki bo junija izpolnil 10 mesecev, naj na županstvu vloži do konca maja prošnjo in naj jo naslovi na Pokrajinsko komisijo za potrditev bikov - Trst, ul. Ghenga 6-I. Prav isto naj narede zivinorejci za že potrjene bike, ki pa morajo junija biti ponovno pregledani.

Prošnjo izpolniš na obrazcu, ki ga dobiš na županstvu.

strank v občinskih komisijah in podjetjih itd. Kot drugi vzrok svojega odstopa je Dulci navedel, da so zanj glasovali komunisti, katerih glasovi da so bili odločilni. Če bi ostal, bi bil torej nekak komunistični župan. Na koncu je izrazil prepričanje, da bo v bodočnosti kljub vsemu prišlo do sporazuma med katoliškimi in socialističnimi delavci. To je bil namig, naj demokristjani predlagajo za župana novega človeka ter žrtvujejo Bartolija.

Medtem je bil konec preteklega tedna občini zbor tržaške demokristčanske stranke, na katerem so razpravljali tudi o krizi mestnega sveta. Zdi se, da je Bartoli sam umaknil svojo kandidaturo, čeprav se je v poslednjem trenutku priključil tako imenovani »demokratski iniciativi«, to je skupini, ki je te dni strmoglavila dosedanjega tajnika prof. Redenta Romana, ki ga Slovenci ravno tako kot Bartolija prav gotovo nimamo v dobrem spominu.

V sredo bo mestni svet najprej razpravljal o odstopu Dulcija in ga bo verjetno sprejel. Doslej ni znano, koga nameravajo demokristjani predlagati za župana.

== Dopisi iz Goriške ==

ŠTEVERJAN

Domače in goriško SKPD sta na dan prvega maja imela veliko prireditev med našimi lepimi borovci.

Slavja se je udeležilo precej Goričanov in tudi nekaj Tržačanov. Najprej so združeni pevski zbori pod vodstvom pevskega organista g. Franceta Valentiničiča zapeli vence narodnih pesmi. Ob koncu so pa združeni pevski zbori iz Pevme, Štandreža, Rupe, Jazbin in Števerjana pod vodstvom domačega organista g. Hermana Srebrniča izvajali Jerebovo »Smo fantje z vasi«, Vodopivčevo »Pobratimijo« in Filejevo »Jaz pojdem med polja«. Pred tem je še spregovoril g. Kraner o dr. Janezu Evangelistu Kreku in njegovem zgodovinskem poslanstvu med Slovenci.

Po govoru je dramatski odsek goriškega SKPD odigral Molierovo komedijo Scapinove zvijače, ki jo je režiral g. Maks Komac. Igralci so se dobro odrezali, vendar bi bil potreben zvočnik, kajti kljub vsemu njihovemu hvalevrednemu naporu, jih vse občinstvo ni razumelo.

Požrtvovalnemu duhu prirediteljev, pevcev in igralcev naj gredo naše čestitke.

V nedeljo se je na ovinku pri orožniški postaji precej težko ponesrečil 26-letni zidarski pomočnik Cvetko Kavčič s Peči. Na ovinku pri postaji se je zakadil v njegovo vozilo pes, nakar je vozač izgubil ravnotežje. Zaradi nasetega gručca je zletel z vozila in se pobil po glavi. Ponesrečenca so prepeljali v bolnico, kjer so ga zdravniki pridržali na opazovanju. Vsi mu želimo, da bi kmalu popolnoma okreval.

Predpreteklo nedeljo je bila izredna seja občinskega sveta, na kateri so občinski možje razpravljali zlasti o gradnji otroškega vrta ob naši ljudski šoli. Zemljišče je v glavnem občinsko, le majhon del stavbenega prostora so morali odkupiti od zasebnikov, da se omogoči dohod k novi zgradbi. Parcela meri 950 kv. m.

Novo poslopje bo zgrajeno po sodobnih gradbenih načelih in zato bo v ponos naši vasi, ki postaja od dne do dne bolj prikupna izletniška točka za Goričane in Tržačane. Od teh pa pogosto čujemo, da bi naši gostilničarji morali vsekakor izboljšati svoje gostinske prostore. V tem pogledu so na Oslavju bolj napredni, zato imajo tam tudi več gostov, čeprav nudi razgled s Števerjana ljubiteljem narave morda večji užitek.

Nedavno tega se je 65-letnemu domačinu Josipu Maražu zgodila pri delu neprijetna nesreča. Ko je pobiral dračje, se mu je zdrsnilo, da si je pri padcu poškodoval desno nogo. Rešilni avto Zelenega križa ga je prepeljal v goriško bolnico. Domačinu vsi vaščani želimo, da bi čimprej popolnoma okreval.

SOLKANSKO POLJE

Pred kratkim se je naš domačin 33-letni Mišigoj Mirko nevarno ponesrečil. Vračal se je na motornem kolesu iz Brd domov. V bližini števerjanskega prehoda je na nevarnem ovinku padel s kolesa in zadobil tako težke poškodbe, da je ležal v bolnišnici tri dni v nezavesti. Nahaja se še v bolnišnici, a je izven nevarnosti. Želimo mu, da bi kmalu okreval.

Zadnja slana je tudi nas obiskala. Obsoški del je skoraj uničila, ker je oparila vse prvo hrstenje. Marsikaj, v prvi vrsti krompir in fižol, bo treba na novo saditi.

IZ JAMELJ IN DOLA

Jameljci smo se močno razveselili ob vesti, da je naša občinska uprava dobila dovoljenje za najem posojila v znesku 250 tisoč lir, s katerim bo poravnala dolg pri družbi Selveg. Čitateljem Novega lista je že znano, da je Selveg pred časom obljubila, da bo takoj pričela pripravljati načrte za napeljava električne luči v vseh naseljih doberdobske občine, ako bo občinska uprava odplačala dolg za napeljava elektrike v Jamljah. Ker se bo to zgodilo v kratkem, odpada s tem zadnja ovira za napeljava električne luči v vseh naseljih Dola.

OPOZORILO

Še enkrat obveščamo starše, da je čas za prijave k sprejemnemu izpitu za nižjo srednjo šolo do 20. maja. Izpiti bodo 6. junija.

SOVODNJE

Pred kratkim je imel naš občinski svet redno sejo, na kateri je sklenil, da bo ureditev matičnega urada izvršilo podjetje Marchetti, za kar mu bodo izplačali 60 tisoč lir. Če bi to delo opravili s svojimi uslužbenci, bi gotovo stalo še več in bi ne bilo tako natančno izvedeno.

Čitateljem Novega lista je že znano, da je imela naša občina v letu 1955 dva milijona in 360 tisoč lir primanjkljaja, v letu 1956 pa dva milijona in 750 tisoč lir. Občinski svet je sklenil, da bo občina najela za kritje obeh primanjkljajev posojilo.

TRŽIČ

V nedeljo so sindikalni zastopniki obvestili električne varilce o svojih zadnjih razgovorih z ministrom za državne udeležbe in z ministrom za delo Vigorellijem. Pogajanje se je udeležil tudi tržiški župan senator Rizzatti. Ta je zato mogel v nedeljo obvestiti občni zbor krščanskodemokratske stranke v Gorici, da je stavka v Tržiču, ki je trajala nič manj kot 69 dni, vendar končana. Električni varilci so se v ponedeljek vrnili na delo. Čitateljem Novega lista je znano, da je bilo zaradi stavke začasno odpuščenih z dela še 1800 drugih delavcev, ki se pa bodo v dveh tednih vsi vrnili na svoja mesta. Ves čas stavke nismo mogli razumeti, zakaj ji niso oblastva napravila že davno prej konca, kar bi bilo prav lahko mogoče, če pomislimo, da je ladjedelniška industrija odvisna tudi od državne pomoči, to je denarnih sredstev vseh davkoplačevalcev. Škoda, ki jo je pretrpelo največje industrijsko podjetje v pokrajini in naše celotno gospodarstvo, je naravnost ogromna. Prav gotovo presega škodo, ki sta jo povzročila prejšnji teden na Goriškem mrz in slana.

Naravne nesreče so neizogibne, ker niso odvisne od človeške volje, škodi pa, ki je nastala zaradi trme upravnikov poldržavnega podjetja, bi se bili mogli izogniti, če bi bilo v odgovornih ljudeh dovolj pameti

in dobre volje. Ta opomin velja predvsem za tiste, ki bi morali imeti več razumevanja za krvave potrebe in koristi delavstva. Če zasebnik zapravlja svoje imetje, je to vsaj deloma njegova stvar, popolnoma neopravičljivo pa je, če se javni denar razsipa brez čuta resnične odgovornosti.

IZ DOBERDOBA

Zastopnik Kmetijskega nadzorništva in priznan kmetijski strokovnjak dr. Fabretto je obiskal našo občino in še posebej Dol in Jamlje, da bi ugotovil ogromno škodo, ki sta jo prejšnji teden povzročila mrz in slana.

Usodna sta bila za Kras in druge kraje na Goriškem, zlasti v naših briških vaseh, v Štandrežu, Sovodnjah, Dolenju, Mirniku in Krminu, manj pa drugod v Furlaniji, noč in jutro od torka na sredo preteklega tedna. Po ocenitvi kmetijskega nadzorništva gre za 700 milijonov škode na trtah in 300 milijonov na poljih, zlasti na povrtnini. Imamo vtis, da je škoda še mnogo večja. Izmed vseh občin na Goriškem pa je bila naša najhuje prizadeta. Take naravne gospodarske nesreče se nihče ne spominja. Najteže je od mraza in slane trpel naš Dol s svojimi vasičami. Tu je propadel ves letošnji sad v vinogradih; v Jamljah gre za 80 odstotkov letošnjega pridelka na trtah, v Doberdoba pa za 50. Hudo sta oškodovani tudi koruza in povrtnina, ki se goji v veliki meri tudi za trg. V celoti gre za uničenje 10 milijonov stotov pridelka. Ni čudno, da je naša občinska uprava hudo vznemirjena in zaskrbljena. Zato vsi občani pričakujemo in upamo, da nam oblastva z učinkovitimi ukrepi priskočijo na pomoč in nas rešijo moreče skrbi za prihodnost. Ta pomoč je sicer nujno potrebna za vse od mraza in slane oškodovane kraje zlasti v slovenskem delu goriške pokrajine, a prav posebno je še potrebna za prizadete vasi na našem goriškem Krašu.

SPREJEMNI IZPIT

Sprejemni izpit v 1. razred Nižje srednje šole (gimnazijo) v Gorici se prične 6. junija ob 9. uri s pismeno nalogo iz slovenščine. Naslednji dan bo pismena naloga iz računstva in dan nato ustno izpraševanje v vrstnem redu, ki bo javljen na razglasni deski šole.

Za pripustitev k izpitu je treba, da učenec vloži prošnjo na kolkovanem papirju za 100 lir, naslovljeno na ravnateljstvo Nižje srednje šole, in sicer najkasneje do 20. maja.

Vsa natančnejša pojasnila dobite v tajništvu, ki je odprto vsak dan od 9. do 12. ure.

TOMBOLA ZELENEGA KRIŽA

Na nedeljski tomboli Zelenega križa je »činkvino«, in sicer 30 tisoč lir, dobil tehnik Carlo Tavannutti, prvo tombolo (60 tisoč lir) dijak drugega razreda slovenskega liceja France Furlan, drugo tombolo v znesku 10 tisoč lir pa je zadela 9-letna deklica Livia Rossi.

KROŽEK MLADIH IZOBRAŽENCEV V GORICI

vabi

na sestanek, ki bo v soboto, 25. maja, ob 20.30 v Gorici, na Travniku 18/II. Na sporedu je predavanje dr. Rada Bednarika:

IZ ŽIVLJENJA BENEŠKIH SLOVENCEV

Po predavanju bo predvajanje filma o izletu v Goriška Brda. Vstop z vabilom.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ ČEDADA

Po slovenskih vaseh v nadiških dolinah, kjer so v službi laški duhovniki, in tudi v našem mestu ter okolici je mnogo ljudi, ki ne zna toliko italijanščine ali furlanščine, da bi se mogli z mirno vestjo spovedati. Za vse te je prava sreča, da imamo v naši stolnici daleč naokrog znanega slovenskega kanonika msgr. Ivana Petričiča. Ta izredno požrtvovalni božji namestnik se zaveda položaja našega vernega ljudstva in kljub svojim 86 letom presedi vse predpoldneve v spovednici, ki je posebno ob sobotah in drugih tržnih dneh vedno dobro obiskana. Ko pridejo naši gorjani v Čedad po opravkih, uporabijo priliko za spoved, ki je doma ne morejo opraviti. V popoldanskih urah pa ga ljudje čakajo v bolnici, kjer je večina bolnikov iz naših hribov. Ondotni župnik namreč ne zna slovenščine. Tudi naših rojakov iz kobariškega kota, ki v vse večjem številu prihajajo v naše mesto s prepustnico, je zelo mnogo pri spovednici msgr. Petričiča. Toda prav v velikonočnem času so slovenski spokorniki, želeči opraviti velikonočno spoved, zaman iskali msgr. Petričiča v spovednici. Ko je namreč revež nekaj delal na vrtu, si je zlomil nogo in se je moral 40 dni zdraviti v bolnici. Staremu gospodu vsi želimo, da bi se mogel čimprej povrniti domov, kar si gotovo tudi sam iskreno želi. Saj se tako močno zaveda potrebe po slovenskem spovedniku v Čedadu.

Kaj pa bo, ko monsignorja ne bo več? Bojimo se, da se po njegovi smrti cerkveni predstojniki, ki pošiljajo v čisto slovenske župnije duhovnike, nevede jezika svojih vernikov, ne bodo prav nič brigali za verske potrebe naših slovenskih vernikov.

Ko še ni bilo pri nas msgr. Petričiča, je bil dekan čedadskega kapitelja in nadžupnik pokojni nepozabni msgr. Valentin Liva. Ta se je takoj v začetku tako temeljito naučil slovenščine in še posebej beneškega narečja, da je ne le spovedoval v stolnici in bolnici v našem jeziku, ampak ob izrednih priložnostih tudi hodil pridigat v slovenske vasi, če-

prav so ga fašistovski mogočniki po strani gledali.

Sedanji čedadski duhovniki pa so drugačnega mnenja. Če jim predočiš potrebo po znanju našega jezika v mestu, kamor prihaja toliko Slovencev, te le pomilovalno in prezirljivo pogledajo.

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Po izredno lepi zimi je prišla še lepša pomlad. Polja so bila zelo zgodaj obdelana, tako da je že ob koncu aprila začel poganjati krompir, fižol, sirk in še posebno povrtina. Tudi sadno drevje je lepo odcvetelo in obetalo bogat pridelek. Prvo nedeljo v maju pa se je vreme spremenilo v pravo zimo. Pojavili so se črni oblaki, zapihal je mrzel veter in nato je ves dan močno deževalo. Toplomer je koj padel pod ničlo. Ko smo v ponedeljek vstali, so bili vsi hribi zasneženi. Celo Stara gora se je pokrila z belo odejo. Nato se je sicer zjasnilo, a v torek ter naslednje dni so bili vsi naši travniki in njive pokriti s slano. Velika škoda je nastala na trtah, sadnem drevju in na pridelkih, ki so komaj pognali iz zemlje. Naši kmetje, ki so se toliko trudili z deli in veliko potrosili za traktorje, sedaj ne vedo, kaj naj ukrenejo. Obupani so, ker ni slana pomorila tudi neznosnih davkov. Nova naravna nesreča bo gotovo še bolj izpraznila našo bedno deželico, njene hribe in doline, kjer postaja življenje vedno težje.

STUPICA

Vажnost našega obmejnega prehoda postaja čedalje večja. V mesecu aprilu je po prehodu prišlo v Italijo 4077 Jugoslovancev, v Jugoslavijo pa je šlo 2036 italijanskih državljanov. Tudi avtomobilski promet je vedno večji. Potrebno bi pa bilo, da bi bili stražniki na eni in drugi strani bolj uvidni in bi ne sitnarili. Dobro bi tudi bilo, da bi ustanovili še carinarnico, kar bi gotovo povečalo obmejni promet.

PODBONESEC

Okoli velike noči je zelo žalostno končal svoje življenje naš 58-letni domačin Ivan Manzini, doma iz Loga. Mož, ki je bil cestar,

se je vračal zvečer na kolesu proti domu. Ker pa je cesta precej strma in mu najbrž niso držale zavore, je zavozil s poti in padel kakih pet metrov globoko v Nadižo, ki je bila v tistih dneh zaradi dežja močno narasla. Ker v okolici ni hiš, ni nihče čul njegovih klicev na pomoč in zato je revež utonil v Nadiži. Našli so ga šele drugo jutro. Vest o njegovi žalostni smrti je pretresla vso dolino in vzbudila v ljudeh veliko žalovanje, saj je moža vse spoštovalo in je bil pri vseh priljubljen tudi zaradi vestnega opravljanja svoje službe. Naj plemenitemu pokojniku sveti večna luč.

IZ AHTENA

Naš župan obiskuje vseučilišče v Padovi. Čezenj se ne moremo pritoževati, saj je gotovo dober fant. A biti v Padovi in obenem v Ahtnu, je nemogoče. Naša občina, ki je precej razsežna, potrebuje župana vsak dan.

Odkar je bil izvoljen na to mesto, ni še nikdar obiskal Purčinja in Subida. Ti dve vasi je občinska uprava popolnoma zanemarila in skrajni čas je, da zanj stori kaj koristnega. Potrebe so velike in davke tudi tamkajšnji ljudje plačujejo.

IZ RAJBLJA

Letos smo tudi krščanski delavci in ne samo komunisti slavili prvi maj, ki je prvič v zgodovini bil zares praznik vseh delavcev. Obhajali smo ga tudi s sv. mašo v čast zaščitnika delavcev sv. Jožefa. Pri maši je o pomenu dela govoril naš g. kaplan. Nato smo v kino dvorani imeli skupen prigrizek z delodajalci in duhovščino. Pozneje se je precejšnja skupina delavcev odpeljala v Trbiž k slovesni otvoritvi sedeža občinskega sindikata CISL. Tam je pokrajinski tajnik omenjenega sindikata govoril o pomenu združenje Evrope in skupnega tržišča.

Že večkrat smo rabeljski rudarji izrazili veliko nezadovoljstvo z nedeljskim delom v rudniku in zahtevali, da ga uprava ukine. Doslej pa naših želja uprava ni uvaževala. Resnost svojih zahtev smo mislili okrepiti tudi s posebno stavko. Te sicer še nismo izvedli, ker moramo prej z rudnikom še marsikaj urediti. Prišlo bo pa do nje prav gotovo, če uprava našim željam in potrebi po nedeljskem počitku pravočasno ne ustreže.

Sred 100 leti

15

R.B.

Leta 1770 so na Pristavi začeli s poskusnim sajenjem rdečega in belega krompirja, katelega so potem v naših krajih zelo gojili. Duhovščini je bilo naročeno, da mora »inter missarum solemnium« (= med mašnim slavljenjem) poučevati ljudi o potrebi in umnem pridelovanju krompirja. Določili so tudi posebnega nadzornika, ki je predlagal, naj se v primorskih krajih zasajajo murve kot živa meja na občinskih pašnikih. Nasvetovali so pa tudi marsikatero starokopitno navado: tako na primer, kako je treba valiti svilode: »seme položi na papir, vrhu semena drugo polo, čez položi žimnico in lezi nanjo ter zapši. Leži toliko časa, da se zvale gosenice«. Žito so pa pred meglo in roso takole obvarovali: »dva naj potegneta vrvice na koncu njive; potem pa naj tečeta z napeto vrvjo ob ozari in otrešeta s stebel škodljivo roso«.

Takih nasvetov, ki spominjajo na zdravil-

ne recepte proti boleznim, je bilo vse polno. Krčevito so se jih držali tudi še dolgo pozneje, ko so kmečki strokovnjaki že začeli ljudem odpirati oči.

Ker že beremo o gospodarstvu v naših krajih, si povejmo tudi, kako so pred sto leti naši ljudje delali, oziroma premalo delali.

Že slavni naš rojak zdravnik Antox Muznik, ki je napisal znano knjigo »Clima Goriense« (goriško podnebje), toži, da je bila huda napaka naših starih - brezdolje. Zlasti kmetje da so pozimi lenarili, le ponekod so tkali ali rezljali leseno orodje. Nekateri obrtniki so bili tako leni in nagnjeni k pijanosti, da so v enem dnevu pognali zaslužek celega tedna. Muznik tudi pripominja, da so zaradi stradanja ljudje hirali. Pomanjkanje hrane pa je izhajalo iz premalega veselja do dela. Kjer je beda močno potrkala na vrata, so se navadili tudi krasti po polju.

Zato so razne Kmetijske družbe predlagale, naj vlada izda posebne predpise, da bi napravila konec tem razvadam. Zahtevale so, naj lenuhi ob nedeljah po maši popravljajo občinske kolovoze in klance, češ da nima pomena jih kaznovati z globami ali zaporom. Raje naj jih naženejo na neplačane dneve. Tiste, ki kradejo poljske pridelke, naj pa preselijo v močvirne kraje okoli Ogleja ter naj tam delajo pri izsuševanju zemlje. Veših pa tudi te kazni niso spreobrnilo lenuhov in poljskih klatežev. Zato je gosposka segla po hujšem sredstvu. V sramotno znamenje so jim odrezali kar košček uhlja. Na tretji opomin pa — konec nosa. Obenem so jim odtegnili vse občinske pravice.

»Ne ruma — ne grumal«

Kmečka gospodarstva so spodjedale — kot marsikje tudi še danes — potrate v jedi in obleki. V celjskem listu Slovenija je leta 1849 tožil profesor Konšek: »Slovinc se pri oblekah po novi modi suče. Naši dedi so nosili sukne domačiga pridelka. Predilo je sam pridelal, imel je hlače pertene.«

(Nadaljevanje prihodnjic)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Prvi slovenski koledar

(Izšel je pred 400 leti)

Pred štiri sto leti — leta 1557 — je izšel prvi slovenski koledar. Koledarji, pa naj je šlo za znamenite koledarje Mohorjeve družbe ali za »pratike«, so imeli vedno veliko vlogo v slovenski kulturni zgodovini. Bili so bolj nekaki almanahi poučnega, zabavnega in leposlovnega branja kot pa koledarji v pravem smislu besede, četudi so vsebovali hkrati tudi potrebne koledarske in vremenoslovske podatke, ki so prišli posebno prav kmetom.

Prvi koledar je izdal sam Primož Trubar. Imenoval se je »Ta prvi dejl noviga testamenta«. Poleg obširnega uvoda k prevodu novega testamenta je dodal »Kolendr«, da bi »pomagal svojim lubim Slovincem«. Trubarjev »Kolendr« je imel poleg mesecev in dnevov še druge podatke. Tako je navajal med drugim, koliko dni, tednov in mesecev ima leto, objavil je številke o starosti sveta, vremenske napovedi in drugo pratikarsko gradivo. Zanimiva so imena, ki jih je uporabljal za nekatere mesece in ki jih danes seveda nihče več ne uporablja, tako n. pr.: rožencvit, jesenik, kozoprsk, listognoj itd. Rožencvit je bil junij, jesenik september, kozoprsk oktober in listognoj november. Nekatera teh imen pa je uporabljal še Valentin Vodnik.

Razpravljajoč o starosti sveta, je zapisal Trubar: »Resnična inu gvišna rajtnga, koliko lejt je od začetka tiga sveta, od enega časa do drugiga, do letošnega 1557 lejta«, je dala po njegovih računih (ob izdaji koledarja) 5531 let, šest mesecev in deset dni.

Vremenske napovedi navaja tako, kot jih je slišal med ljudstvom: »Na večer erdeče nebu pomeni, vreme bo lipu...« in navaja nekatere vremenske prislovice, kot jih slišimo še danes: »Sveti Klemen zimo daje, Petrov stol spomlad izgane...«, čeprav se ne skladajo z astronomskim koledarjem. Tako je sv. Petra stol na dan 22. februarja, ko je večkrat še huda zima, ki traja tudi potem. Valentin Vodnik v Stari pratiki iz leta 1797 ima za svečan (februar) tale pripis: Če o Petra stolu je zmrzlina, bo še štirideset dni huda zima.

Kljub tem pomanjkljivostim (a saj se pošteno »vrežejo« še današnji poklicni vremenoslovci z vsemi svojimi vremenoslovske postajami in statističnimi podatki) je imel Trubarjev koledar svojo vrednost in je bil v tistem času slovenskemu človeku koristen priročnik v vsakdanjem življenju. Brati so znali seveda le redki, a drugi so hodili k njim poslušati in po nasvete.

Iz filmskega sveta

NADALJEVANJE »VESNE«

Pri Triglav filmu so pred tedni začeli snemati slovenski film z naslovom »Najprej poroka«, ki je v resnici nadaljevanje znanega filma »Vesna«. Podjetje namerava nastopiti s tem delom na letošnjem festivalu v Pulju. Besedilo za film je po scenariju Mateja Bora napisal znani režiser František Čap. V glavnih vlogah bosta igrala Metka Gabrijelčičeva kot Vesna in Franek Trefalt.

GROZLJIVI FILMI

Grozljivi filmi, ki so bili med obema vojnama zelo v modi, so zopet začeli pridobivati občinstvo. Filmska podjetja so takoj zavohala dober zaslužek in začela na veliko proizvajati takšne filme, podobne tistim o čudovitem zdravniku Frankensteinu.

FILM O ŽIVLJENJU DENARNEGA MOGOTCA

Ze več časa šušljajo v zahodnih filmskih krogih, da se Aga Khan pogaja z najbolj znanimi filmskimi režiserji, da bi posneli film o njegovem življenju. Nelahko nalogo bo menda prevzel Italijan Roberto Rossellini. Glavni igralci naj bi bili najmanjši Khanov sin Sandri, njegov brat Ali, morda Rita Hayworth in Begum.

NAJBOLJSI FILMI 1956

Ameriški pisci scenarijev so ocenili najboljše filme lanskega leta. Razdelili so jih v tri kategorije. **Komedije:** Vožnja okrog sveta v 80 dneh, Avtobusna postaja, Solidni zlati Cadillac in Čajnica v avgustu. **Drame:** Baby Doll, Prijateljsko prepričanje, Velikan, Vremenarji in Nekdo me ljubi. **Glasbeni filmi:** Karusel, Zgodba o Ediju Dunchinu, Visoka družba, Kralj in jaz in Na svidenje v Las Vegasu.

LOJZE POTOKAR KOT UČITELJ SFILIGOJ

MLADIM IZOBRAŽENCEM!

Krožek mladih izobražencev iz Trsta in Krožek mladih izobražencev iz Gorice priredita v nedeljo, 26. t. m., celodnevni izlet z avtobusom v Beneško Slovenijo. Mladi izobraženci, ki se ga nameravajo udeležiti, naj se prijavijo najkasneje do 23. maja v Trstu, ul. Commerciale 5/I desno (tel. 28-770) ali pa v Gorici na Travniku 18/II, kjer dobe vsak delavnik od 10. do 12. ure vsa potrebna pojasnila. Udeleženci z dežele se lahko prijavijo po poštni dopisnici.

KULTURNE VESTI

* Pri neki newyorški založbi bo izšel sredi poletja nov roman Nobelove nagajenke Pearl Buck z naslovom »Letter from Peking« (Pismo iz Pekinga). V njem pripoveduje zgodbo ljubezni med možem, ki je napol Kitajec, in ženo, ki je Američanka. Ločita se, ker hoče ostati mož na Kitajskem, žena pa se hoče vrniti v domovino. Buckova je še vedno pisateljsko izredno plodovita, čeprav ni več mlada.

* V ljubljanski Moderni galeriji bodo v kratkem odprli večjo razstavo sodobne italijanske grafike. Slovenci kažejo vedno večje zanimanje za italijansko kulturno življenje in jim tako rekoč ne uide noben pomembnejši kulturni dogodek v Italiji, da ga ne bi vsaj zaznamovali. Zeleti je, da bi tudi Italijani pokazali enako zanimanje za kulturno življenje pri svojih slovenskih sosedi, čeprav je treba reči, da se je tudi v tem pogledu že marsikaj izpremenilo na bolje.

* Pesnik Alojz Gradnik je nedavno dokončal prevod prvega dela Dantejeve »Divine Commedie«. Danteja prevaja tudi Ciril Zlobec.

* Neki pariški dnevnik je predlagal, da bi postala latinščina spet mednarodni diplomatski jezik. Priznali naj bi jo s tem, da bi sestavili pogodbo o skupnem evropskem tržišču samo v latinščini namesto v jezikih vseh udeleženih držav. Zdaj ni noben jezik na svetu resnično mednarodni. Francoščina nazaduje, angleščina je pregroba in premalo natančna v izrazih za mednarodne pogodbe. Mnogi narodi se tudi branijo priznati angleščino za mednarodni jezik, medtem ko španščino govori premalo ljudi. Latinščina bi bila torej najbolj primerna.

* Umril je veliki italijanski slikar Ottone Rosai. Doma je bil v Firencah, kjer se je rodil leta 1895.

160-letnica slovenskega časopisa

Letos bi lahko obhajalo slovensko časopisje svojo 160-letnico. Prvi časnik v slovenskem jeziku je namreč izšel v začetku leta 1797. Imenoval se je »Lublanske novice od vsih krajev celiga svejta«. Natisnjen je bil v formatu osmerke ter je bil kaj droban in neobogljjen, kar v smešnem nasprotju s svojim bahavim naslovom. Prvi urednik je bil pesnik Valentin Vodnik, ki je tudi sam napisal večino člankov in pesmi v njem.

A kljub temu da so bile »Lublanske novice« po obsegu skromne, so bile vendar velikega pomena za slovenski narod. Od tedaj se je slovensko časopisje vedno bolj krepilo in izpopolnjevalo, vedno bolj je rastle število listov in dobrih časnikarjev, ki so pomagali dvigati slovensko ljudstvo k omiki in mu utrjevali narodno zavest.

Dve lepi slovenski prireditvi

Sentjakobsko prosvetno društvo »Ivan Cankar« je priredilo v nedeljo popoldne v dvorani na stadionu Prvega maja praviljično igro za otroke »Kraljestvo palčkov«, katere avtor je Josip Ribičič. Glasbene točke je zložil Ivan Grbec. V igri je nastopilo nad 50 sentjakobskih otrok in nekaj odraslih. Igra je nadvse lepo uspela, za kar gre v veliki meri za sluga režiserki Emi Starčevi, članici Slovenskega narodnega gledališča v Trstu.

Scenerijo je izdelal Ivo Kuferzin, baletne točke pa je naštudiral Adrijan Viles, medtem ko je Olga Ban naučila otroke rajanja vil, a tudi sama je sodelovala v igri v vlogi lažnive vedeževalke. Igra je pritegnila seveda veliko malega občinstva, ki je z vsem srcem sodoživljalo prigode palčkov na odru ter se treslo zanje, kadar jim je pretila slaba. Mali igralci so odigrali svoje vloge zelo ljubko in z vsem ognjem, tako da so navdušili male in velike gledalce. Posebno so se odlikovali Danica, Alenka in Stojan Colja. Takih iger si še želimo, zlasti ker vzgojno vplivajo tako na igralčke kot na poslušalčke.

Akademija učiteljsčnikov

V ponedeljek zvečer pa je bila v Avditoriju akademija slovenskih učiteljsčnikov. Program je obsegal deklamacije, folklorne in baletne točke, nastop pevskega zbora ter vedro enodejanko Antona Ingoliča »Našli so se«, ki jo je režiral prof. Jože Peterlin. Vse točke, zlasti pa igra so resnično zabavale občinstvo in mu pripravile tudi umetniški užitek.

SLAVEN BASIST

V Ameriki je med spanjem zadela kap slavnega italijanskega basista Ezia Pinza. Kot sin revnega mizarja je začel tudi on s to obrtjo, pozneje je pa hotel postati kolesar. Z 18. letom so odkrili njegov talent in glas. Primerjali so ga z ruskim Saljapinom. Pel je glavne vloge v 78 operah. S posebnim uspehom je nastopal zlasti v Ameriki, kjer je umrl v 65. letu starosti.

LITERARNI DVOBOJ

Dediči nemškega pisatelja Franca Kafke tožijo pisatelja Thomasa Manna zaradi literarne kraje, češ da je v svojem romanu »Priznanja Felixa Krulla« posnel vsebino in osebe iz Kafkove novele »Welt im Kaffeehaus«, ki je izšla v Monakovem leta 1930. Oba pisatelja sta priznana romanopisca in oba že mrtva.

KROŽEK MLADIH IZOBRAŽENCEV V TRSTU

vabi

na sestanek, ki bo v petek, 24. maja, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje dr. Rada Bednarika:

Iz življenja Beneških Slovincov

Po predavanju diskusija.

Vstop z vabilom.

Predavanje bodo spremljale skioptične slike.

NARODNA IN STUDIJSKA KNJIŽNICA V TRSTU

priredi v ponedeljek, 20., torek, 21. in sredo, 22. maja, v svojih prostorih, ul. Geppa 9, KNJIŽNO RAZSTAVO ob 10-letnici svojega obstoja. Otvoritev razstave bo v ponedeljek, 20. maja, ob 18. uri.

GOSPODARSTVO

OSKRBOVANJE POZEBLIH TRT

Izredno huda slana je prejšnji teden povzročila ogromno škodo posebno na trtah. Marsikje so bili ožgani vsi mladi poganjki. Ker pa ni škoda povsod enaka in so različno prizadete tudi posamezne sorte, ni mogoče dati enotnega navodila, kako naj se reši, kar se rešiti da. Slika je pa vendar toliko jasna, da lahko damo naslednje nasvete.

Predvsem je potrebno pustiti nedotaknjen ves stari les: ali bo potrebno nekaj lesa odstraniti, bomo videli v prihodnjih dneh, ko se bo kakšna redka rozga začela sušiti; njo bomo odrezali.

Pri večini letošnjih poganjkov je ožgan samo zgornji, mlajši del, medtem ko so na spodnjem delu nekatere oči še zdrave. Te poganjke prikrašamo z ostrim nožem ali s škarjami do spodnjih dveh oči. V tem tednu so te oči gotovo že ožvele in začele poganjati. Razvili se bosta dve novi rozgi, ki bosta najbrž imeli tudi zarod.

Če je letošnji poganjek popolnoma uničen in nima nobenega zdravega očesa, ga je potrebno odrezati pri samem izvoru, a vendar nekoliko nad lesom stare rozge. Tam so namreč skrite oči, ki niso pognale, a sedaj bodo. Tudi to mladje bo imelo najbrž zarod.

Vsa trta pa je zaradi pozebe vsekakor hudo trpela v svoji življenjski sili. Zato ji moramo priskočiti na pomoč s primernim gnojenjem. Svetujemo, da trtam pognojiš z

apnenim solitrom (nitrato di calcio) ali še bolje s fosfoazotom. Vsaki trti v vinogradu pognoji s pol žlice (za juho) enega zgornjih gnojil, katero je potrebno raztrositi okoli trte in s pletjem spraviti v zemljo, seveda ne tik stebela, temveč v ped oddaljenem krogu.

Pomniti moraš tudi naslednje: Zaradi pozebe je trpela vsa trta in novi poganjki bodo še posebno nežni in izredno podvrženi oidiju in peronospori. Zato je nujno potrebno, da takoj po očiščenju, oziroma odstranitvi pozebljih delov poskropiš ali z raztopino modre galice in koloidnega žvepla ali pa z raztopino asporja in koloidnega žvepla: v prvem primeru raztopimo v 100 litrih vode 1/2 kg modre galice in odgovarjajočo količino apna ter primešamo 1/4 kg koloidnega žvepla; v drugem primeru raztopimo v enaki količini vode po 200 gramov asporja in 1/4 kg koloidnega žvepla.

Bodi pripravljen, da boš moral razredčiti nove poganjke, ker jih bo mnogo in bodo pregosti. To opravilo, kakor tudi odstranjevanje pozebljih delov, naj izvrši oseba, ki trto in njeno razvojno življenje dobro pozna. Šušmar lahko škodo še poveča.

Ker je pozeba nastopila zelo zgodaj, ko trte še niso bile v popolnem razvoju, se da še mnogo rešiti; če ne bo drugih vremenskih nesreč, boš lahko dobil na jesen še precejšen pridelek grozdja, ki seveda ne bo tako sladko, kot bi bilo brez pozebe. Tudi trgatav se bo nekoliko zavlekla.

Potrebno pa je na vsak način odstraniti pozeble dele, pognojiti in škropiti.

PROTI ČRVIVOSTI JABOLK IN HRUŠKI

Kmalu bodo ponoči začeli letati zavijačevi metuljčki, ki zaležejo na plodove jajčka. Iz teh se nato razvijejo ličinke, ki povzročajo črvivost sadja. Okoli 20. maja moramo na vsak način nastopiti proti tem škodljivcem: oškropiti jih je treba s svinčnim arzenatom ali gesarolom.

Ker se pa vsi metuljčki ne razvijejo istočasno iz bub (to traja vse do konca junija), moramo škropljenje ponoviti vsakih 10 dni vse do konca junija. Le tako uničimo ves prvi rod.

Poskropiti pa ne smeš samo jablan in hrušk, temveč tudi breskve, slive, češplje, marelice in tudi orehe. Za to delo je priporočljiv gesarol.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS

TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje in t. d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Sportni pregled

VELIK DAN JUGOSLOVANSKEGA NOGOMETA

V lepem sončnem popoldnevu smo se v nedeljo napatili proti stadionu Dinama v Zagrebu z bojznijo, da bomo prisostvovali le srečanju dveh trdnih obramb in dveh neučinkovitih napadov. Stadion je bil nabito poln, saj se je tekme udeležilo nad 45 tisoč gledalcev, od katerih jih je bilo 4000 iz Italije. Z igrišča pa smo se vrnili z globokim vtisom, da smo bili priča velikemu dogodku, veliki zmagi Jugoslavije, ki je do tal porazila italijansko državno moštvo. »Sei a uno« so Zagrebčani z neprikritim za dovoljstvom vpili proti številnim italijanskim avtomobilom ter v potrdilo izida kazali po šest prstov.

V nedeljo je bil zares velik dan za jugoslovanski šport, saj so domači skromni igralci pokazali dvajsetkrat bolje plačanim Italijanom, kako je treba igrati moderni nogomet. Po tako velikem uspehu bi bilo odveč poudarjati, da so Jugoslovani zmago povsem zaslužili.

Takoj po začetnem udarcu so domačini prevzeli vodstvo igre in ga obdržali do konca. Srečanje se je pravzaprav spremenilo v neprestan napad »belih«, ki so zabili vrsto nepozabnih golov. Stevilni italijanski navijači so morali že v začetku umolkneti in začudeno gledati, kako se pred njihovimi očmi oblikuje eden največjih porazov v zgodovini italijanske

JUGOSLAVIJA — ITALIJA 6:1 (3:0)

Gole so dosegli — Za Jugoslavijo: Zebec v 11. minuti, Milutinović v 27. in Lipošinović v 41. minuti prvega polčasa ter Milutinović v 3., Rajkov v 4. in Vukas v 35. minuti drugega polčasa. **Za Italijo:** Cervato z enajstmetrovke v 11. minuti drugega polčasa. **JUGOSLAVIJA:** Beara; Spajić, Crnković; Mitić, Krstić, Bošković; Rajkov, Milutinović, Zebec, Vukas, Lipošinović.

ITALIJA: Lovati; Magnini, Cervato; Chiappella, Orzan, Segato; Boniperti, Gratton, Virgili, Montuori, Prini.

Sodil je Čeh Macko.

ga nogometa. Sličen izid so Italijani doživeli pred davnimi 33 leti, ko so v Budimpešti bili poraženi s 7:1. Toliko opevana obramba Fiorentine, ki je državnemu moštvu dala kar 9 igralcev, se je takoj v začetku zrušila zaradi silovitih in hitrih prodorov jugoslovanskih napadalcev. Italijanski napad sploh ni obstajal in je čast svojega moštva moral ponovno rešiti branilec Cervato.

Bolje kot v Torinu

Jugoslovani so igrali bolje kot v Torinu. Napad je bil tako učinkovit kakor že dolgo ne, saj je kar šestkrat potresel nasprotnikovo mrežo in bi jo lahko še večkrat. Gledalci so z navdušenjem spremljali dogodke, ki so se bliskovito vrstili na zelenem polju. Junak dneva je bil to pot plavalasi Milutinović, čigar igra spominja na Kocsisovo, saj je povsem zmedel branilce. Vse moštvo je bilo popolnoma vigrano, nogometaši so se otresli individualne igre ter pokazali, kako je treba izvajati WM sistem. Vsi so natančno izpolnili naloge, ki jim je zaupal zvezni trener Tirnanič, ter pokazali tiste odlike, ki jih vsakdo upravičeno pričakuje od članov državnega predstavnštva.

Jugoslovani so dosegli tako velik uspeh predvsem zato, ker se niso kakor po navadi zgubliali v zamotanih in prefinjenih kombinacijah, temveč so po najkrajši poti, in sicer preko kril prodirali do nasprotnikovih vrat.

Bleščeča zmaga nad dvakratnim svetovnim prvkom je toliko več vredna, ker je prišla nepričakovano. Zdi se, da so Jugoslovani preboleli dolgo krizo in da lahko z velikim upanjem gledajo na bodoče svetovno prvenstvo. Res je sicer, da ena lastovka ne naredi pomladi, a v Jugoslaviji je toliko zares dobrih nogometašev, da bi ji ne bilo težko sestaviti dve enakovredni državni reprezentanci. Za tamkajšnje nogometaše je namreč značilno, da z neverjetnim znanjem obvladajo žogo in da so telesno dobro pripravljene. Njihova prefinjena tehnika jih celo prevečkrat tako prevzame, da pozabijo streljati v gol, kar pa je pravzaprav končni cilj nogometne igre. Jugoslovani si bodo že prihodnje nedeljo po tekmi s Češko na jasnem, ali je bila zmaga nad Italijo začetek nove, svetlejše dobe jugoslovanskega nogometa.

O italijanski reprezentanci smemo upravičeno trditi, da je na zagrebškem stadionu v nedeljo nudila

povsem verno sliko današnjega laškega nogometa. Izkazalo se je, da tudi še tako prefinjena obrambna taktika prav nič ne pomaga, če igralci nimajo najosnovnejših pojmov nogometne tehnike. Laški igralci so poleg tega izgubili tisto razboritost in voljo, ki sta bili tako značilni za nekdanje »azzurro«. To med drugimi že dolgo trdi Vittorio Pozzo, eden najbolj uglednih športnih novinarjev in vodja laške reprezentance, ki je dvakrat zaporedoma osvojila svetovno prvenstvo. Italijanski listi so te dni začeli tudi hudo napadati voditelje bogatih klubov, češ da razmetavajo težke milijone za nakup tujih igralcev, namesto da bi ta denar uporabili za vzgojo domačih nogometašev. Casopisi obenem ostro žigosajo laške trenerje, ki v čedalje večjem številu uvajajo brez potrebe vsemogoče obrambne taktike, in obenem poudarjajo, naj se nogometaši zavedajo, da ne igrajo samo za denar. Če bo po teh opominih italijanski nogomet krenil na boljše pot, bo marsikdo v bodoče blagoslovil veliki poraz v Zagrebu.

O nedeljski tekmi bi lahko še mnogo pripovedovali, toda zaradi pomanjkanja prostora naj povemo le, da ne bomo nikdar pozabili bleščeče zmage jugoslovanske enajstorce in predvsem mojstrske igre Milutinovića, Vukasa in Beare, ki brez dvoma sodijo med najboljše nogometaše na svetu.

D. T.

SPORT PO SVETU

Kolesarstvo — V nedeljo so se zaključile kar štiri etapne dirke, in sicer: po Spaniji (1. Lorono-Spanija), po Romandski Švici (1. Forestier-Francija), po Nizozemski (1. Van Looy-Belgija) ter po Luksemburgu (1. Saint-Francoja).

Na vrsti sta bili tudi dirki po Piemontu ter za Veliko nagrado pokojnega kolesarja Stana Ockersa. Prvo mesto sta osvojila Italijan Ciampi in Belgijec Impanis.

Avtomobilizem — Tudi letos je svetovno znana dirka »Mille Miglia« zahtevala 13 žrtev (med temi tudi znanega vozača Spanca De Portaga). Zmagal je Italijan Taruffi na vozilu Ferrari.

Nogomet — V nedeljo je Italija žela še drugi poraz, in sicer v Pescari. Državna reprezentanca Egipta je z izidom 1:0 porazila italijansko »B« moštvo.

15

Za
naše

n a i m l a i s e

N a d i v j e m

z a p a d u

Zaroka ob jezeru

1

Znanci ob vsem Baškem jezeru so imenovali rodbino Toma Vrbiča »srečno družino«. Vrbič je pri vsej svoji skromnosti rad pridržil temu imenu.

Bil je v najlepših letih; petdeset jih je čvrsto nosil in je bil daleč znan kot dober pisatelj. Denarnih skrbi ni imel, ker so njegove romane založniki prav radi sprejemali. Doma ga je vedno pričakovala ljubezniva gospodinja. Tudi zastran treh svojih otrok se ni imel kaj pritoževati. Česa naj bi si torej še želel?

Tomo Vrbič si je potisnil na tilnik pokvečeno tropsko čelado, drag spomin na nekdanja potovanja po Afriki, ter si je udobno prižgal dišečo cigaro.

Počasi je polzel njegov pogled po obrežju jezera. Čudovita, ta poletna tišina; le od daleč se sliši življenje v oddaljeni vasi, ptičje čivkanje oživlja krasni dan.

Pisatelj je sedel sredi jezerskega zaliva precej daleč od brega na lesenem splavu, ki sta ga bila stesala skupaj s sinom. Tu se je moglo lepo pisati in sanjariti!

Splav je spočetka služil le kopalcem. Ko so pa domači spoznali, kako ljub je ta kotichek hišnemu očetu, so mu ga kar prepustili. »Pesniški koca«, so ga imenovali. Na deske so pod velik sončnik postavili mizo in pletene stole.

Pisatelj je udobno stegnil noge in gledal za kolobarčki dima. Jezero je bilo mirno kot zrcalo. — Vrbiča je iz tihega razmišljanja zdramilo močno guganje. Kako neki v tem brezvetrju? Ko je pa guganje postalo močnejše, je na robu splava opazil dvoje rok, potem glavo in ogorela ramena. Aha — se je namuznil, Gabi! Oče je nekaj trenutkov še ves razmišljen gledal v hčer, ki se mu je poredno smejala: »Čemu tako prodirljivo strmiš?«

Gabi je imela sedemnajst let. Bila je živahna ter odločne narave, skoraj južnjaški tip. Zavihetela se je iz vode na splav.

»Domov pridi. Kava je že na mizi.« Potem se je obrnila in mahala proti travniku na bregu: »Halo, Vito!«

Vrbič je pogledal tjakaj, kjer je delavec pravkar priganjal par volov pred težko naloženim senenim vozom. Za vozom je korakala širokopleča postava sina Vita. Z roko je zamahnil proti očetu in sestri. To je pomenilo, da razume in da bo kmalu prišel s čolnom ponju.

TEDENSKI KOLEDARČEK

19. maja, nedelja: Peter Cel.
20. maja, ponedeljek: Bernardin
21. maja, torek: Feliks K.
22. maja, sredo: Emil, Milan
23. maja, četrtek: Janez de R.
24. maja, petek: Mar. P. kr.
25. maja, sobota: Urban I.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 15. maja 1957 si dobil oz. dal za:	
ameriški dolar	626—628 lir
avstrijski šiling	23,75—24,50 lir
100 dinarjev	90—95 lir
100 francoskih frankov	152—157 lir
funt šterling	1660—1720 lir
nemško marko	147—148 lir
pesos	14—17 lir
švicarski frank	146,50—147,50 lir
zlato	711—714 lir
napoleon	4975—5125 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 19. maja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše — Antonija Curk: »Ugrabljen grofična« (II. del); 13.30 Glasba po željah; 15.00 Glasba Franca Leharja; 16.30 Musorgski: Slike iz razstave; 17.00 Slovenski zbori; 18.00 Brahms: Koncert za violino in orkester; 20.30 Jacques Offenbach: »Hoffmanove pripovedke«, opera v 3 dejanjih; 22.40 Večerni ples.

Ponedeljek, 20. maja, ob: 12.00 Zivljenje in svet; 12.55 Orkester Cergoli; 18.00 Schumann: Kvintet v B-duru, op. 44; 18.30 Iz začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Znanost in tehnika; 21.15 Velika dela slavnih mojstrov; 22.00 Biografije slovenskih kulturnih revij; 22.15 Vokalni kvintet.

Torek, 21. maja, ob: 12.00 Sredozemske države in dežele; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Krenek: Koncert št. 3 za klavir in orkester; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Radijski oder: Frederik Lonsdale: »Drug veter«, komedija v 3 dejanjih.

Sreda, 22. maja, ob: 12.00 Iz zgodovine zdravilstva; 13.30 Operne uverture; 18.00 Stohr: Sonata za flavto in klavir, op. 61; 18.30 Pisani balončki, rad. tednik za najmlajše; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Obletnica tedna; 22.00 Italijansko povojno gledališče.

Četrtek, 23. maja, ob: 12.00 Iz kraljestva živali; 13.30 Kmečka glasba; 18.25 Koncert tenorista Duša-

na Pertota; 19.15 Sola in dom; 21.00 Dramatizirana zgodba — Ezio D'Errico (IV.) Mesto ponoči: »Nota, ki ubija« (Tretji del); 22.00 Nove knjige in izdaje.

Petek, 24. maja, ob: 12.00 O vitaminih; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Mozart: Kvintet v g-molu; 18.30 Iz začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Prireditve in umetnost v Trstu; 21.15 Velika dela slavnih mojstrov; 22.00 Velika arheološka odkritja; 22.15 Stravinski: Ognjeni ptič.

Sobota, 25. maja, ob: 12.00 Zivljenja in usode; 13.30 Pestra operna glasba; 16.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 18.00 Koncert pianistke Silve Krašovčeve; 18.30 Glasba za naše malčke; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 20.30 Kmečka godba; 21.00 Teden v Italiji 21.10 Schumannova glasba; 22.00 Cajkovski: Koncert za violino in orkester, op. 35.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 372: Ali so res na svetu 1000 let stara drevesa? Kakšno starost lahko dosežejo?

Odgovor: Kakšno starost lahko dosežejo živali, je skoraj natančno za vse vrste ugotovljeno. Pri rastlinah moremo starost pa le približno preценiti, ker natančnih zapiskov opazovanj zaenkrat še ni. Znanstveniki trdijo, da je baobab pravi Matuzalem med drevesi, ker dočaka do 5.000 let starosti. Na drugem mestu bi bila tista z 2.800 leti. Sledijo: olivno drevo z 2.000, hrast s 1.600, lipa s 1.150, cedra z 800, javor s 720, oranža s 630, kostanj s 600, macesen s 575, hruška s 400, cipresa s 350, brest s 335 in smokva z 250 leti.

Vprašanje št. 373: Naročil sem iz inozemstva stare piščančke, rečeno je bilo križance med Leghorn in New Hampshire, ki imajo izrazito rumeno kožo. Moji doraščeni piščanci pa nimajo izrazite rumene kože. Ali se je dobavitelj pomotil (po domače rečeno me »osleparil«), ali pa je kakšen drugi razlog, da ni koža tako rumena, kot jo želi trg.

Odgovor: Barva kože pri piščancih ni odvisna samo od pasme, temveč tudi od prehrane. Za rumeno barvo je potrebno, da vsebuje krma določen odstotek rumene koruze in deteljine moke. Nekateri perutinarji si pomagajo tudi tako, da dodajo krmi neki pripravek na podlagi »karotena« (pridobivajo ga iz rumenega korenja). Poleg tega je potrebno, da piščanci v zadnjih tednih pred prodajo uživajo mnogo sonca.

MALI OGLAS

Dvočlanska družina išče hišno pomočnico za nekaj ur dnevno. Ponudbe na Upravo Novega lista.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Gospodinjski kotichek**KAVNI MADEŽI**

izginejo, če jih namažemo z glicerinom in nato izperemo v topli vodi. Ako je madež na volnenem blagu, namoči tisti del blaga v slano vodo (žlica soli na kozarec vode). S svile pa izginejo madeži, če jih previdno drgnemo s svetlo flanelasto cunjco, namočeno v milnici.

NI TREBA POMIVATI

Amerikanke kupujejo večkrat že kuhano kosilo, položeno v papirnate krožnike. Ko pridejo domov, postavijo kosilo v segreto pečico in čez nekaj minut je kosilo pripravljeno. Ko pojedjo, vržejo papirnate krožnike v smeti.

OREHOVA TORTA

V skledi zmešaj 10 dkg presnega masla, 4 rumenjake in 18 dkg sladkorja, da naraste. Nato primešaj 8 dkg zmletih orchov, 2 žlički črne kave, 15 dkg presejane moke, med katero si že prej vmešala pol zavitka pecilnega praška in 2 dcl mrzlega mleka. Zmes vložiti v dobro namazan in z drobtinami posen oblikovalnik ter speci. Pečeno in ohlajeno torto zreži na tri enako visoke plošče in jih namaži s čokoladno kremo. Nato jo sestavi in potresi s sladkorjem ter postavi na hladno. Torto serviraj s stepeno sladko smetano.

DROBNI NASVETI

— Če hočeš hitro zlikati perilo, ga ovlaži s krtačo, ki si jo prej namočila v mlačni vodi in takoj likaj.

— Če ne želiš imeti vonja po ribah, ko jih pečeš, jih poškopri z mlekom ali z limoninim sokom.

— Riž vsrkava vlago; zato bo nekaj zrnc riža v solniku preprečilo, da se ti sol ne strdi v kepe.

— Umazane fotografije najlepše očistiš s kosmičem vate, pomočenim v vazelinu.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

V soboto, 18. maja, ob 21. uri v Sv. KRIZU
Armand Salacrou

ZGODBA ZA SMEH**GOSTOVANJE GLEDALIŠČA SLOVENSKEGA PRIMORJA IZ KOPRA**

V soboto, 18. maja, ob 20.30 in
v nedeljo, 19. maja, ob 17. uri v dvorani na stadionu
»Prvi maj«, Vrdelska cesta 7
Moreto y Cabana

DONA DIANA

komedija v treh dejanjih in 5 slikah

Prej pa je še z živahno kretnjo našgal pipico. Lagodno je stopil proti bregu. Krasen dečko, ta Vito!, se je veselil Tomo. Zanj ni treba biti v nobenih skrbeh. V njem bo gotovo imel veliko oporo.

Pljus — cel slap mu je brizgnil na glavo. Gabi je z glavo naprej skočila v vodo. Prikazala se je na hrbtu in vpila očetu: »Zaplavam k čolnu, da ne bo Vita strah!« Z velikimi zamahi je že zginila proti bregu.

Malo vstran pod dolgo padajočimi vejami vrbe se je gugal mornar čoln Vrbičevih. Gabi je opazila, da jo je Vito že prehitel.

Kot peresce je potegnil njeno vitko postavilo iz valov v čoln. Gabi se mu je v zahvalo obesila krog vratu in mu pritisnila poljub.

Vito se je delal, kot da mu je neprijetna ta sestrina ljubezen: »Nikar ne bodi taka šema, Gabi. Saj nisva zaljubljenca. Tudi časa nimam. Pojdiva po očeta!« »Medved«, ga je zavrnila Gabi in se je ubogljivo stisnila na klopec. Šumeče je čoln zarezal brazde proti splavu.

Gabi je vstala in vrgla z mornarsko spretnostjo vrv proti očetu. Tomo Vrbič je pobral strani rokopisa z mize in je skočil v čoln. Obenem je pozvedoval, kb je Vito zasuknil čoln: »Končanó s senom, Vito?«

»Zadnja voznja je že v skednju, očka.« Njemu je bil današnji dan prav po sreči. Delo pri senu ga je vedno veselilo. Vito je bil kmet z dušo in telesom. Oče mu je po dokončanih študijah na poljedelski fakulteti prepustil domače posestvo. Fant je rad slišal, če so ga v hiši klicali »naš kmet.«

Medtem ko je Vito krmari čoln proti bregu, se je Gabi ovila v kopalni plašč in se stisnila k očetu. Pazljivo ga je pogledala, nato brata. Končno je na glas povedala: »Vesta kaj, mi smo zares srečna družina.

Ena takih kot v očkovih romanih, mislim. Ti, očka, si glava. Častita glava, kaj ne, Vito? Mamica je pa naše srce. Miha je glasbeni um, jaz sem pa, no, iskra...«

Vito je tlesknil z jezikom. Prekinil je sestro kar s pipo v ustih: »No, in jaz kaj sem?«

»Ti« je rekla Gabi, »si pa goli razum med tolikimi čustvenimi ljudmi. Pa naj ti ne bo kar nič žal. V idealni družini mora biti tudi eden tak.«

Še preden je mogel fant odgovoriti, je dekle poskočilo in mahaló s kopalnim plaščem proti lesenemu pomolu ob bregu.

»Mama nas že pričakuje.«

Tomo Vrbič je z roko pozdravil, Vito je kar s pipo pomahal. Eda Vrbičeva, srce družine, se je zadovoljna smehljala.

Tomo Vrbič je še nekaj razmišljal. Kaj je dejala Gabi? Da smo čustveni ljudje? Obrnil se je. Tam zadaj, precej daleč proti sredini jezera se je zibal splav. Tam je tihota in mir. Dosti je že preživel in videl. Še več domislil kot pisatelj. Toda, ali se ne bo mor da kaj spremenilo.

»Ljuba nebesa«, je vzdihnil, »da bi vsaj ostali srečna družina.«

Prav v tem času se je Miha Vrbič, glasbeni talent družine, ukvarjal pred poslopjem glasbene visoke šole v prestolnici s posebno zadevo. Na vse pretege se je trudil, kako bi v dvosedežni avto sošolca Virgila Noviča spravil zaboj z velikim čolom. Končno je s pomočjo dveh tovarišev le šlo. Mihael se je še enkrat obrnil proti šoli. V toplem poletnem dnevu so bila vsa okna odprta. Nastavil je dlani v trobilo in zavpil »Adrijana!«

Na oknu v prvem nadstropju se je prikazala lepa, temnolasa glaviča.

(Dalje prihodnjič)